

Anna Lewicka-Strzałecka, *Nędza korupcji*, Wydawnictwo SALWATOR, Kraków 2011, ss. 104.

Nakładem Wydawnictwa SALWATOR ukazała się w 2011 r. książka autorstwa Anny Lewickiej-Strzałeckiej, pt. *Nędza korupcji*. Ta niewielka, licząca zaledwie 104 strony, monografia poświęcona została ważnemu problemowi z punktu widzenia życia społecznego i jego etycznej oceny. Korupcja, jak czytamy we wprowadzeniu, to patologia, to zło zarówno w wymiarze jednostkowym, jak i społecznym (s. 9–10). Stąd Autorka postuluje zdobycie odpowiedniej wiedzy na jej temat i uświadomienie sobie zagrożeń, jakie ona niesie. Tylko taka droga może doprowadzić do ograniczenia rozwoju korupcji (s. 10).

Anna Lewicka-Strzałecka jest profesorem w Instytucie Filozofii i Socjologii PAN, prowadząc wykłady z etyki biznesu w Wyższej Szkole Przedsiębiorstwa i Zarządzania im L. Koźmińskiego oraz w Wyższej Szkole Psychologii Społecznej w Warszawie. W swoich publikacjach porusza przede wszystkim problematykę etyki życia gospodarczego, biznesu i zarządzania. Wśród bogatej twórczości w tym zakresie na uwagę zasługują, między innymi, następujące książki: *Etyczne standardy firm i pracowników*, *Etyczny wymiar zarządzania firmą* oraz *Odpowiedzialność moralna w życiu gospodarczym*. Recenzowana monografia wpisuje się w ten właśnie nurt badań Autorki i go poszerza. Ponadto, prof. A. Lewicka-Strzałecka prowadzi badania z zakresu metodologii nauk praktycznych, prakseologii i naukoznawstwa. Wypada także nadmienić, że jest członkiem założycielskim Zarządu Polskiego Stowarzyszenia Etyki Biznesu (EBEN Polska).

Recenzowana publikacja rozpoczyna się cytatem stanowiącym fragment posynodalnej adhortacji apostołskiej *Ecclesia in America* Jana Pawła II i odnoszącym się do korupcji (s. 7). Następnie Autorka umieszcza krótkie i ogólnikowe wprowadzenie (s. 9–10) oraz jedenaście zasadniczych części, w których omawia różne wymiary korupcji.

Zapoznanie czytelnika z tytułowym zjawiskiem, określanym jako patologia życia społecznego, prof. A. Lewicka-Strzałecka rozpoczyna od ukazania występowania go w przeszłości. Korupcja, napisała Autorka, występuje *od najdawniejszych czasów, w krajach bogatych i biednych, pod wszystkimi szerokościami geograficznymi* (s. 11). Już przed Chrystusem jest powszechnie znana, czego dowodem jest

historia Aten, Persów czy Medów. Ponadto, ocenę moralną przekupstwa spotykamy już w Biblii.

Po ukazaniu występowania omawianej patologii w dziejach ludzkości w monografii czytelnik spotyka rozważania poświęcone definicji korupcji. Jest ona zjawiskiem złożonym, stąd trudno podać jednoznaczne określenie. Ta *poходna działań człowieka* (s. 13), by była poprawnie zdefiniowana, domaga się uwzględnienia wielu czynników, np. uwarunkowań danej epoki, systemu prawnego, kultury, obyczajów, obowiązującego systemu wartości itp. Autorka uwrażliwia zarazem czytelnika na różne rodzaje czynów korupcyjnych, takich jak: łapownictwo, kumoterstwo, nepotyzm itp.

W dalszej części opracowania prof. A. Lewicka-Strzałecka podaje tzw. modelowy przypadek korupcji, odnoszący się do czynu firmy amerykańskiej Lockheed w Japonii (s. 31–35), a także mówi o trudnościach związanych z badaniem i pomiarem korupcji. W dalszych analizach Autorka trafnie i starannie przedstawia konsekwencje oraz czynniki sprzyjające temu negatywnemu zjawisku. I tak do gospodarczych i społecznych konsekwencji korupcji zaliczone zostały: zakłócenia konkurencji rynkowej, ograniczenia inwestycyjnego potencjału firm, szkody poczynione finansom publicznym, odstraszenie zagranicznych inwestorów, ograniczenia realizacji celów społecznych, naruszanie praw człowieka, zagrożenia dla demokracji, podtrzymywanie funkcjonowania zorganizowanej przestępczości i terroryzmu, obniżanie jakości życia społecznego (s. 43–50). Z kolei do czynników sprzyjających korupcji zaliczone zostały: bieda, niskie płace, niedobór towarów, ograniczony dostęp do usług, wysoki poziom regulacji administracyjnych w sferze gospodarczej i społecznej, ułomne prawo, nieostre zasady zamówień publicznych, transformacja ustrojowa, uwarunkowania historyczne i kulturowe, niska jakość kadry urzędniczej, brak etosu klasy politycznej, brak wyraźnych granic między sferą prywatną i publiczną, między wyrazem wdzięczności i przekupstwem (s. 57–77).

Najbardziej pożądanym wydaje się rozdział dziesiąty (s. 83–90), co absolutnie nie oznacza, że pozostałe rozdziały są mniej ważne i niepotrzebne. W rozdziale tym przedstawiona jest etyczna ocena korupcji. Autorka dokonuje jej w dwóch perspektywach: społecznej i indywidualnej. Negatywna ocena korupcji w pierwszej perspektywie łączy się z ograniczaniem rozwoju gospodarczego przez hamowanie mechanizmów rynkowych czy inwestycji (s. 83). Ponadto, jak dowodzi prof. A. Lewicka-Strzałecka, korupcja ma *destrukcyjny wpływ na ład społeczny* (s. 84). W drugiej perspektywie, indywidualnej, patologia

ta łączy się z instrumentalnym traktowaniem drugiego człowieka, co jest zachowaniem niemoralnym, czyli etycznie złym (s. 85). Analizując treść tej części opracowania, nasuwa się delikatne pytanie: czy nie warto w tym miejscu także odnieść się do katolickiej nauki społecznej i dokumentów nauczania społecznego Kościoła? W samym bowiem *Kompendium nauki społecznej Kościoła* spotykamy kilka wypowiedzi na temat korupcji i jej etycznej oceny (nr 192, 411, 447, 450). Takie odniesienie zapewne wzmocniłoby zawartą argumentację i dokonaną ocenę. Tymczasem w całej monografii tylko raz, i to w nawiązaniu do przytoczonego na samym początku papieskiego cytatu, występuje odwołanie do oficjalnej wypowiedzi Kościoła (s. 93). Szkoda również, że praca nie zawiera odniesień do encykliki *Caritas in veritate* Benedykta XVI, która w znacznej mierze porusza zagadnienie etyki w ekonomii i innych wymiarach życia społecznego.

Pomimo tej drobnej uwagi, która nie ma na celu pomniejszenia waloru cennej i potrzebnej książki, recenzowane opracowanie godne jest polecenia zarówno znawcom problematyki społecznej, jak i tym wszystkim, którzy często ocierając się o różne czyny korupcyjne, stają bezradni wobec tego zjawiska. W gąszczu publikacji na temat biznesu, działań gospodarczych, finansów i zarządzania, pisanych często ściśle fachowym językiem, spotykamy dzieło napisane językiem zrozumiałym i jasnym, zawierające sporo danych statystycznych, umieszczonych w czytelnych tabelach i dostarczających cennych porównań, które nader wyraźnie obrazują skalę zjawiska i pozwalają lepiej zrozumieć, czym ono tak naprawdę jest.

Analizowane studium stanowi zatem ważny głos w dyskusji na temat moralnego oblicza działalności gospodarczej i prawidłowego funkcjonowania życia społecznego. Dziś, w dobie ogólnoswiatowego kryzysu finansowego, niezmiernie ważny wydaje się fakt zwrócenia uwagi na zjawisko korupcji, które demoralizuje poszczególne osoby i całe społeczeństwa, prowadząc do nędzy w wymiarze moralnym i materialnym. Mając to na uwadze, z pewnością wypada zgodzić się z Autorką, która stwierdza: *Tylko systemowe i systematyczne ograniczenie korupcji może przynieść trwale pozytywne rezultaty* (s. 57). Szczerze zachęcam do lektury omówionego dzieła.

Ks. Tomasz Głuszak